

ЭЛТ, СОНСГОЛ БУУРАЛТААС
ХҮНДЭСНИЙ СТРАТЕГИ
ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

World Health Organization
Western Pacific Region

2010-2019

Дүлийрэлт, сонсгал бууралтадаа хөгжлийн боломжийн
хөгжлийн буранг чадлыг ширгээрэй ишлэхийн төслийн
хувь нийтийн түүрэл эзэндүүн ба ишлэлийн хамааваны хөгжлийн
төслийн хөгжлийн, тиймээс эдийн засагт ижевлийн шийдвэрээний
хувь

Дэлхийн дундажийн байгуулалтад (WHO) хөгжлийн
хөгжлийн төслийн эзэндүүн хөгжлийн целийн 27% сал хувьийн бийн
нь бууралт хөгжлийн бодлого чаджсан тиймээс энэхүү стратегийн
Целийн дүн оцны урт наснаачын хүрээр энэ тоб юулах төслийн төслийн
бийн

ДҮЛИЙРЭЛТ, СОНСГОЛ БУУРАЛТААС СЭРГИЙЛЭХ, ХЯНАХ ҮНДЭСНИЙ СТРАТЕГИ

Хөгжлийн стратегийн төслийн эзэндүүн хөгжлийн
хөгжлийн төслийн эзэндүүн хөгжлийн целийн 27%
сал хувьийн бийн нийтийн түүрэл эзэндүүн хөгжлийн
хөгжлийн төслийн эзэндүүн хөгжлийн целийн 27% сал хувьийн бийн
нь бууралт хөгжлийн бодлого чаджсан тиймээс энэхүү стратегийн
Целийн дүн оцны урт наснаачын хүрээр энэ тоб юулах төслийн төслийн
бийн

Дүлийрэлт, сонсгал 7% ирэвэл идэвхийн болон 20% ирэвэл
төслийн төслийн эзэндүүн хөгжлийн целийн 27% сал хувьийн бийн
нь бууралт хөгжлийн бодлого чаджсан тиймээс энэхүү стратегийн
Целийн дүн оцны урт наснаачын хүрээр энэ тоб юулах төслийн төслийн
бийн

Дүлийрэлт, сонсгал 7% ирэвэл идэвхийн болон 20% ирэвэл
төслийн төслийн эзэндүүн хөгжлийн целийн 27% сал хувьийн бийн
нь бууралт хөгжлийн бодлого чаджсан тиймээс энэхүү стратегийн
Целийн дүн оцны урт наснаачын хүрээр энэ тоб юулах төслийн төслийн
бийн

МОНГОЛ УЛС

ПУЧС
МАН НАЙЦНСМ

ДҮЛИЙРЭЛТ, СОНСГОЛ БУУРАЛТААС СЭРГИЙЛЭХ, ХЯНАХ ҮНДЭСНИЙ СТРАТЕГИ

(2010-2019)

СЛУ ГОЛНСМ

МОНГОЛ УИХНЭГИЙН ХААНХУУДААС ЗАХТЛАЛЫГ ПОСННО (2010-2019)

“ДҮЛИЙРЭЛТ, СОНСГОЛ БУУРАЛТААС СЭРГИЙЛЭХ, ХЯНАХ ҮНДЭСНИЙ СТРАТЕГИ”

“ДЭЭЛХИЙН ЭРҮҮЛ АМЬДРАХ БА НИЙГМИЙН ХАРИЛЦААНД ХЭВИЙН ОРОЛЦОХ
ЭРХИЙГ ХЯЗГААРЛАЖ, УЛС ОРНЫ ЭДИЙН ЗАСАГТ ИХЭЭХЭН ХОХИРОЛ УЧРУУЛДАГ
БАЙНА.”

(2010-2019)

Дүлийрэлт, сонсгол бууралт гэдэг нь нэг ба хоёр чихний сонсох үйл ажиллагаа бүрэн үгүй болох доголдохыг илэрхийлсэн ойлголт бөгөөд энэ нь хүний эрүүл амьдрах ба нийгмийн харилцаанд хэвийн оролцох эрхийг хязгаарлаж, улс орны эдийн засагт ихээхэн хохирол учруулдаг байна.

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага (ДЭМБ)-ын 2005 оны мэдээгээр сонсголын үйл ажиллагааны хямралтай дэлхийн 278 сая хүний 80% нь буурай хөгжилтэй болон хөгжиж буй орнуудад амьдарч байна. Дэлхийн хүн ам өсч, урт наслахын хирээр энэ тоо өсөх хандлагатай байна.

Хөгжингүй орнуудад ч сонсгол бууралт, дүлийрэлт залуужиж эхэлсэн нь улам бүр эрч хүчээ авсаар буй хотжих үйл явцтай холбоотой гэж үзэх болсон байна. Гучаад жилийн өмнө дэлхийн хүн амын 38% нь хотод аж төрдөг байсан бол одоо 50% буюу 3,3 тэрбум хүн хотод амьдарч өдөр тутмын шуугиан, сонсголд халгаатай бусад хүчин зүйлд өртөж байна. 2030 он гэхэд энэ тоо 5 тэрбумд хүрч, ялангуяа хөгжиж буй орнуудын хэт том биш хотуудын хүн амын нягтрал улам ихсэнэ. Дүлийрэлт, сонсгол бууралтад шууд ба дам хүргэдэг шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийг арилгаж урьдчилан сэргийлж чадвал энэ эмгэгийг 50% бууруулах боломжтой гэж судлаачид үзэж байна.

Дүлийрэлт, сонсгол бууралтад шууд болон дам хүргэдэг шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийг арилгаж урьдчилан сэргийлж чадвал энэ эмгэгийг 50% бууруулах боломжтой гэж судлаачид үзэж байна. Дүлийрэлт, сонсгол бууралтын дийлэнх хувь нь сонсголд нөлөөт эмийн замбараагүй хэрэглээ, дунд чихний архаг үрэвсэл, орчны болон ажлын байрны дуу шуугианаас шалтгаалдаг байна.

Дүлийрэлт, сонсгол бууралт нь хүнийг тахир дутуу болгож, амьдралын чанарыг нь алдагдуулан нийгмийн харилцаанд томоохон бэрхшээл учруулдаг учраас ДЭМБ-ын анхаарлын төвд ямагт байсаар ирсэн юм. Тухайлбал ДЭМБ-аас гаргасан “Эмнэлэг-ариун цэврийн анхан шатны тусlamжийн тунхаглал”/Алма-Ата, 1978/ ДЭМБ-ын Ерөнхий

нарийн бичгийн дарга Маргарет Чений "Дэлхийн эрүүл мэндийн байдлын тухай илтгэл" /2007/, "Хөгжих буй орнуудад зайлсхийж болох дүлийрэлт, сонсгол бууралтыг багасгах хамтын ажиллагааны хөтөлбөр" /2006/ зэрэг тухайн асуудлыг шууд болон дам хөндсөн баримтуудыг дурьдах болно.

Манай орны хувьд ойролцоогоор 190-ээд мянган сонсголын бууралттай ба дүлий хүн байдаг, Улаанбаатар хотын нийт хүн амын 0,4%, хөдөөгийн нийт хүн амын 0,7% нь дунд чихний наалдаст үрэвслийн улмаас дүлийрэлтэй байна /Л.Шагдар, 1993/ гэсэн судалгаа байдаг.

Эрүүл мэндийн статистик мэдээллээр 10 000 хүн амд ногдох дүлийрэлт 2000 онд 3.89 байсан бол 2008 онд 7.56 болж 2 дахин нэмэгджээ.

Гэсэн ч нарийчилсан судалгаа үгүй, ялангуяа хүүхдийн дүлийрлийн асуудлыг эмнэлзүйн хүрээнд шийдвэрлэсэн цөөн тооны судалгаа шинжилгээний ажлууд хийгдсэн боловч тархалтын тандалт, судалгааны асуудал өмнө нь хөндөгдж байгаагүй болно.

Сонсголын тусlamж үйлчилгээг найдвартай хянах, үнелэх чадавхи бүхий мэдээлэл харилцаа, удирдлага хяналтын тогтолцоо хараахан бүрдээгүй, төсөв хөрөнгө хангалтгүй, сонсголоо хамгаалах талаар иргэдийн мэдлэг, дадал муу, нийгэмд сонсгол хамгаалах үйл ажиллагааг дэмжих орчин бүрдээгүй, сонсгол судлаач эмч, мэргэжилтийн тоо цөөн, мэргэжлийн байгууллагуудын тоног төхөөрөмж, багаж аппарат, эм хэрэгслийн хангамж, хүрэлцээ муу байгаагаас сонсгол судлах, засах, эмчлэх, нөхөн сэргээх үйлчилгээ бүх хүн амыг хамарч чадахгүй байна. Иймээс дүлийрэлт, сонсгол бууралтын эсрэг далайцтай арга хэмжээ авах явдал нийгмийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудал болж байна.

Энэхүү стратеги нь дүлийрэлт сонсгол бууралтын өнөөгийн түвшинг тодорхойлох, энэ эмгэгийн талаар хүн амд үндсэн мэдлэг олгох, сонсголын тусlamжийг хүртээмжтэй болгох, дүлийрэлт ба сонсгол бууралтад хүргэдэг эмгэгүүд, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлүүдээс урьдчилан сэргийлэх, дүлий болон сонсгол муу хүмүүст үзүүлэх мэргэжлийн тусlamжийг сайжруулж орчин үеийн түвшинд хүргэх зорилготой бөгөөд стратегийг хэрэгжүүлснээр судалгаа шинжилгээ, сургалт, урьдчилан сэргийлэлт, оношлогоо, эмчилгээ, нөхөн сэргээлт,

түүнд шаардлагатай материал, санхүү, хүний нөөц зэрэг тухайн эмгэг тойрны олон талт асуудлуудыг шийдвэрлэх боломж бүрдэх юм.

Стратегийн төслийг Эрүүл мэндийн яамны Удирдлагын зөвлөлийн болон Эрүүл мэндийн сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлсэн бөгөөд Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны саналыг авч тусгасан болно.

Иймд энэхүү стратегийг Эрүүл мэндийн сайд, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЯАМ

Эрүүл мэндийн яамны төслийн цэвэршилд хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Төслийн цэвэршилд хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

Хөдөлмөрийн сайдын хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар танилцуулж байна.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД, НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ, ХӨДӨЛМӨРИЙН САЙДЫН ХАМТАРСАН ТУШААЛ

2009 оны 9 дүгээр сарын Дугаар 303/126 Улаанбаатар хот
17-ны өдөр

"ДҮЛИЙРЭЛТ, СОНСГОЛ БУУРАЛТААС СЭРГИЙЛЭХ, ХЯНАХ ҮНДСНИЙ СТРАТЕГИ" БАТЛАХ ТУХАЙ

ДЭМБ-ын "Хөгжиж буй орнуудад зайлсхийж болох дүлийрэлт, сонсгол бууралтыг багасгах хамтын ажиллагааны хөтөлбөр", Эрүүл мэндийн салбарын мастер төлөвлөгөө, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг дэмжих үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх зорилгоор ТУШААХ нь:

1. "Дүлийрэлт, сонсгол бууралтаас сэргийлэх, хянах стратеги"-ийг хавсралтын ёсоор баталсугай.
2. Аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар, Нийгмийн халамж үйлчилгээний төвийн дарга нарт даалгах нь:
 - a. Орон нутгийн онцлогт тохируулан стратегийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг энэ оны 4 дүгээр улиралд багтаан боловсруулж батлан хэрэгжүүлэх
 - b. Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явц, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх мэдээллийг жил бүрийн 1 дүгээр улиралд багтаан Эрүүл мэндийн яам, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны Мэдээлэл, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний газарт ирүүлж байх
3. Эрүүл мэндийн яамны Нийгмийн эрүүл мэндийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар /С.Төгсдэлгэр/, Эмнэлгийн тусlamжийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар /Ш. Энхбат/, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны Бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар /Т.Энхтуяа/, Хөдөлмөр, халамж, үйлчилгээний газар /Д. Баярсайхан/- т даалгах нь:

- a. Стратегийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг орон нутагт зохион байгуулж мэргэжил арга зүйгээр хангаж ажиллах
- b. Стратегийн хэрэгжилтийн явц, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх мэдээллийг жил бүрийн 2 дугаар улиралд багтаан Эрүүл мэндийн яам, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны Удирдлагын зөвлөлийн хамтарсан хуралд танилцуулж байх
4. Стратегийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг улс, орон нутгийн төсөвт тусган санхүүжүүлж байхыг Эрүүл мэндийн яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газар /Н. Түмэндэмбэрэл/, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын хэлтэс /Х.Мөнхзул/-т үүрэг болгосугай.
5. Тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эрүүл мэндийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга /Н.Хүрэлбаатар/, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга /Ш.Мөнхцэрэн/ нарт тус тус даалгасугай.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД
НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ
ХӨДӨЛМӨРИЙН САЙД

С. ЛАМБАА

Т.ГАНДИ

Эрүүл мэндийн сайд, Нийгмийн хамгаалал,
хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан
2009 оны 303/126 дугаар тушаалын хавсралт

ДҮЛИЙРЭЛТ, СОНСГОЛ БУУРАЛТААС СЭРГИЙЛЭХ, ХЯНАХ ҮНДЭСНИЙ СТРАТЕГИ (2010-2019)

Нэг. Үндэслэл

Дүлийрэлт, сонсгал бууралт гэдэг нь нэг ба хоёр чихний сонсох үйл ажиллагаа бүрэн үгүй болох доголдохыг илэрхийлсэн ойлголт бөгөөд энэ нь хүний эрүүл амьдрах ба нийгмийн харилцаанд хэвийн оролцох эрхийг хязгаарлаж, улс орны эдийн засагт ихээхэн хохирол учруулдаг байна.

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага (ДЭМБ)-ын 2005 оны мэдээгээр сонсгалын үйл ажиллагааны хямралтай дэлхийн 278 сая хүний 80% нь буурай хөгжилтэй болон хөгжиж буй орнуудад амьдарч байна. Дэлхийн хүн ам ёсч, урт наслахын хирээр энэ тоо ёсөх хандлагатай байна. Дүлийрэлт, сонсгал бууралтад шууд ба дам хүргэдэг шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийг арилгаж урьдчилан сэргийлж чадвал энэ эмгэгийг 50% бууруулах боломжтой гэж судлаачид үздэг. Дүлийрэлт, сонсгал бууралтын дийлэнх хувь нь сонсголд нөлөөт эмийн замбараагүй хэрэглээ, дунд чихний архаг үрэвсэл, дуу шуугианаас шалтгаалдаг байна.

Дүлийрэлт, сонсгал бууралт нь хүнийг тахир дутуу болгож, амьдралын чанарыг нь алдагдуулан нийгмийн харилцаанд томоохон асуудал үүсгэдэг учраас ДЭМБ-ын анхаарлын төвд ямагт байсаар ирсэн юм. ДЭМБ-аас гаргасан “Эмнэлэг-ариун цэврийн анхан шатны тусламжийн деклараци” / Алма-Ата, 1978 / ДЭМБ-ын ерөнхий нарийн бичгийн дарга Маргарет Чений “Дэлхийн эрүүл мэндийн байдлын тухай илтгэл” /2007/, “Хөгжиж буй орнуудад зайлсхийж болох дүлийрэлт, сонсгал бууралтыг багасгах хамтын ажиллагааны хөтөлбөр” /2006/ зэрэг тухайн асуудлыг шууд болон дам хөндсөн баримтуудыг дурьдаж болно.

Манай орны хувьд ойролцоогоор 190-ээд мянган сонсгалын бууралттай ба дүлий хүн байдаг, Улаанбаатар хотын нийт хүн амын 0,4%, хөдөөгийн нийт хүн амын 0,7% нь дунд чихний наалдаст үрэвслийн улмаас дүлийрэлтэй байна /Л.Шагдар, 1993/ гэсэн судалгаа байдаг. Гэсэн ч нарийвчилсан судалгаа үгүй, ялангуяа хүүхдийн дүлийрлийн асуудлыг эмнэлэгийн хүрээнд шийдвэрлэсэн цөөн тооны судалгаа шинжилгээний ажлууд хийгдсэн боловч тархалтын тандалт, судалгааны асуудал өмнө нь хөндөгдөж байгаагүй болно.

Эрүүл мэндийн статистик мэдээллээр 10 000 хүн амд ногдох дүлийрэлт 2000 онд 3.89 байсан бол 2008 онд 7.56 болж 2 дахин нэмэгджээ.

Хоёр. Тулгамдсан асуудлууд

- Манай орны хувьд дүлийрэлт, сонсгал бууралтын тархалт, нөлөөлөгч хүчин зүйлсийг нарийвчлан тогтоох тандалт судалгаа сүүлийн жилүүдэд улсын хэмжээний хийгдээгүй;
- Сонсгалын тусламж үйлчилгээг найдвартай хянах, үнэлэх чадавхи бүхий мэдээлэл харилцаа, удирдлага, хяналтын тогтолцоо хараахан бүрдээгүй;
- Сонсголоо хамгаалах талаар иргэдийн мэдлэг, хандлага муу;
- Сонсгал судлах, засах, эмчлэх, нөхөн сэргээх үйлчилгээ бүх хүн амыг хамарч чадаагүй;
- Сонсгал хамгаалах үйл ажиллагааг дэмжих орчин бүрдээгүй;
- Сонсгал судлал, заслын эмч, мэргэжилтэн дутагдалтай;
- Мэргэжлийн байгууллагуудын тоног төхөөрөмж, эм хэрэгслийн хангамж муу;
- Санхүүжилт хангалтгүй.

Гурав. Үндэсний стратегийн зорилго

Хүн амын дунд дүлийрэлт, сонсгал бууралтын тархалтын түвшинг тогтоон 2019 онд тогтоогдсон түвшингээс 5 хувиар бууруулах

Дөрөв. Стратеги хэрэгжих хугацаа, зарчим, санхүүжилт

- 4.1. Үндэсний стратегийг 2010-2019 онд 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
 - 1-р үе шат нь 2010-2014 онд
 - 2-р үе шат нь 2015-2019 онд
- 4.2. Үндэсний стратегийн хэрэгжилтэд дараах зарчмыг баримтална:
 - 4.2.1. Баримт нотолгоонд тулгуурласан үйл ажиллагаа явуулах;
 - 4.2.2. Стратегийн хэрэгжилтэд байгаа нөөц боломжийг дайчлах;
 - 4.2.3. Сонсгол судлалын тусlamжийг эрүүл мэндийн тусlamжийн бүх шатлалд хөгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх;
 - 4.2.4. Мэргэжлийн хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхижуулах;
 - 4.2.5. Сонсгол бууралттай болон дүлий хүмүүст үзүүлэх нөхөн сэргээх, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг хүртээмжтэй болгох.
- 4.3. Үндэсний стратегийн хэрэгжилтийг хөрөнгийн дараах эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ:
 - а) улс, орон нутгийн төсвөөс хуваарилсан хөрөнгө;
 - б) Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн хөрөнгө;
 - в) олон улсын байгууллага, хандивлагч орнуудын хандив тусlamж;
 - г) гадаад, дотоодын төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хандив, санхүүгийн дэмжлэг тусlamж;
 - д) хууль, тогтоомжоор зөвшөөрсөн бусад эх үүсвэр.

Тав. Үндэсний сорилт, үйл ажиллагааны чиглэл

5.1. Стратегийн нэгдүгээр зорилт

Дүлийрэлт, сонсгол бууралт, тэдгээрт хүргэдэг хүчин зүйлсийн тархалтыг тогтоож, эрсдэлт хүчин зүйлсээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч сонсгол хамгаалах үйл ажиллагааг дэмжих орчин бүрдүүлнэ.

1.1.1. Стратегийн нэгдүгээр зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл:

- 1/ Дүлийрэлт, сонсгол бууралтын эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархварзүйн судалгааг хийж, нотолгоонд тулгуурласан бодлого, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;
- 2/ Сонсгол бууралт, дүлийрэлтийн талаар иргэд, эцэг, эхчүүдийн мэдлэгийг дээшлүүлэх, энэхүүйлажиллагаанд хэвлэл мэдээллийн бүх хэрэгслийг ашиглах;
- 3/ Төрөх наслы эмэгтэйчүүдийг улаанууд (цитомеголовирус)-ын эсрэг дархлаажуулалтад бүрэн хамруулах;
- 4/ Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийг тэмбүү болон бэлгийн замын бусад халдвартын шинжилгээнд бүрэн хамруулж, халдварт илэрсэн тохиолдолд эмчилж эдгэрүүлэх арга хэмжээг хүртээмжтэй болгох;
- 5/ Жирэмсэн ба перинаталь үеийн тусlamж үйлчилгээг боловсронгуй болгож хүртээмжийг сайжруулах, дүлийрэлт, сонсгол бууралтыг нярай үед нь эрт илрүүлэх талаар эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг сургалтад тогтмол хамруулах;
- 6/ Хүүхдийн халдварт өвчинүүд (улаан бурхан, менингит, улаанууд, гахай хавдар)-ийн эсрэг дархлаажуулалтын арга хэмжээг товлолын дагуу чанартай хийх;
- 7/ Сонсголд нөлөөтэй нөхцөлд ажиллаж байгаа хүмүүсийг сонсгол хамгаалах хэрэгслээр хангах, ажиллагасдыг ажлын байрны шуугианаас шалтгаалсан дүлийрэлт, сонсгол бууралтаас хамгаалах талаар ажил олгогчдын хүлээх үүрэг, хариуцлагыг холбогдох хууль тогтоомжид тусгах, хэрэгжүүлэх;
- 8/ Сонсгол бууралттай болон дүлий хүмүүст эмчилгээ үйлчилгээний болон сонсголын аппарат бусад тоноглолын зардлыг санхүүжүүлэх асуудлыг Нийгмийн даатгал болон Нийгмийн халамжийн хуулиудад тусгаж шийдвэрлэх;
- 9/ Сонсголд нөлөөт эм, бэлдмэлийг зөвхөн мэргэжлийн эмчийн жороор олгож, хяналттай хэрэглэх механизмыг

бүрдүүлэх, сонсголд нөлөөт эм, бэлдмэлийн хангамж, хэрэглээтэй холбоотой стандарт, удирдамжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих;

10/ Дуу шуугиантай ажлын байр, олон нийтийн зугаа цэнгээний газруудад шуугианы хүчийг хэмжих, хүлээн зөвшөөрөгдөх хэмжээг тогтоох ажлыг зохион байгуулах;

11/ Дуу шуугианаас хамгаалах олон улсын стандартыг хэрэгжүүлэх, үндэсний болгох;

12/ Стратегийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж холбогдох арга хэмжээг авах

5.2. Стратегийн хоёрдугаар зорилт

Эрүүл мэндийн тусlamжийн бүх шатлалд чих, сонсголын тuslamж, үйлчилгээг найдвартай үзүүлэх сүлжээг бий болгож, дүлийрэлт, сонсгол бууралтыг эрт оношлох, эмчлэх, нөхөн сэргээх, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллага явуулж байгаа өмчийн бүх хэлбэрийн мэргэжлийн байгууллагуудын чадавхийг сайжруулна.

5.2.1. Стратегийн хоёрдугаар зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл:

1/ Дунд чихний цочмог, архаг, шүүдэст, наалдаст үрэвслийн оношилгоо, эмчилгээний стандарт, эмнэлзүйн удирдамж боловсруулж улсын хэмжээнд мөрдүүлэх;

2/ Чих, сонсголын анхан шатны тусlamжийн зайлшгүй шаардлагатай эм бэлдмэл, багаж, тоног төхөөрөмжийн хангамжийг эрүүл мэндийн тuslamжийн бүх шатлалд сайжруулж шинэчлэх;

3/ Дунд чихний хурц, архаг, шүүдэст, наалдаст үрэвсэл, сонсох мэдрэлийн үрэвсэл, шуугианы гаралтай дүлийрэлтийн талаар эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх, сургалт явуулах;

4/ Сонсгол засах, эмчлэх, нөхөн сэргээх чиглэлээр гадаад орнуудад эмч мэргэжилтэн бэлтгэх, мэргэжил дээшлүүлэх;

- 5/ Төрийн орны онцлогт тохирсон оношилгоо, эмчилгээ, урьдчилан сэргийлэлтийн байнгын болон явуулын тусlamжийг зохион байгуулах;
- 6/ Дүлий, сонсгол бууралттай хүмүүсийн нийгмийн халамжийг сайжруулж, эмчилгээ үйлчилгээг даатгалд хамааруулах механизмыг бүрдүүлэх;
- 7/ Дүлий болон пайтан (хэлгүй бөгөөд дүлий) хүүхдийн сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтыг боловсронгуй болгон өргөжүүлэх;
- 8/ Дүлийрэлт, сонсгол бууралтаас хамгаалах, эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх, нөхөн сэргээх эм, хэрэгсэл, багаж, тоног төхөөрөмжийг импортлох үйл ажиллагаанд татварын хөнгөлөлт үзүүлэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;
- 9/ Монгол улсад хэрэглэж байгаа сонсгол бууралт, чихний эмгэгийн эмчилгээний эм бэлдмэл, сонсголын аппарат, эмнэлгийн тuslamж үйлчилгээний стандартын хэрэгжилтэд хяналт тавих.

Зургаа. Стратегийг хэрэгжүүлэгч талууд:

6.1. Стратегийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж мэргэжлийн удирдлага, зохицуулалт, мэдээллээр хангах асуудлыг эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага төрийн болон хувийн хэвшлийн мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран гүйцэтгэх бөгөөд эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэд Стратегийн хэрэгжилтийг зохицуулах үүрэг бүхий Удирдах зөвлөл (цаашид Зөвлөл гэнэ)-ийг байгуулна.

6.1.1. Зөвлөл нь эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал, халамж, үйлдвэр, үйлчилгээ, мэргэжлийн хяналтын зэрэг бусад холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн нийгэмлэг, зөвлөл, чих, сонсгол судлалын болон ерөнхий мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний төлөөлөл оролцсон бүрэлдэхүүнтэй байна.

- 6.1.2. Зөвлөл нь дүлийрлээс сэргийлэх, хянах үйл ажиллагаанд бусад салбарын оролцоог идэвхижүүлэн мэргэжлийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагын хамтын ажиллагааг нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар хангаж ажиллана.
- 6.2. Стратегийн хэрэгжилтийг орон нутагт төлөвлөх, удирдан зохион байгуулах, хянах, тайлagna үүрэг бүхий Орон нутгийн салбар зөвлөл (цаашид Салбар зөвлөл гэнэ)-ийг Эрүүл мэндийн газрын даргын шийдвэрээр байгуулна.
- 6.2.1. Салбар зөвлөл нь холбогдох төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн болон ерөнхий мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн, боловсрол, хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал, халамж, үйлдвэр, үйлчилгээ, мэргэжлийн хяналтын байгууллагын болон холбогдох төрийн бус байгууллагын төлөөлөл оролцсон бүрэлдэхүүнтэй байна.
- 6.2.2. Салбар зөвлөл нь орон нутгийн түвшинд зохион байгуулсан арга хэмжээний тайланг Зөвлөлд тайлagna үүрэг хүлээнэ.
- 6.3. Энэхүү стратегийг ЭМЯ, НХХЯ, БСШУЯ, СЯ, ГХЯ, ХХААХҮЯ, МХЕГ, Орон нутгийн Засаг дарга түүний Тамгын газар, аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар, сум, өрхийн эмнэлэг, клиникийн төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн эмнэлэг, төвүүд, төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллага, мэргэжлийн нийгэмлэг, холбоод болон хэвлэл, мэдээллийн байгууллагууд хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 6.4. Стратегийн хэрэгжилтэд гадаад орон, олон улсын байгууллага, бусад хандивлагчид болон түншлэгч талууд дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллана.
- 6.5. Стратегийг хэрэгжүүлэх мэргэжил, аргазүйн зөвлөлгөөг холбогдох мэргэжлийн агентлагууд хариуцан гүйцэтгэнэ.
- Долоо. Үндэсний стратегийн хүрэх үр дүн**
- Стратегийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ.
- 7.1. Стратегийн нэгдүгээр зорилтын хүрээнд:

- 1/ Дүлийрэлт, сонсгол бууралтын шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалтыг судлан тогтоож баримт нотолгоонд тулгуурласан арга хэмжээ авч хэрэгжүүлсэн байна;
- 2/ Хэт их дуу, шуугианаас сонсгол хамгаалах, эмчлэх, нөхөн сэргээх, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх эрх зүйн орчин сайжирна;
- 3/ Хэт их дуу, шуугианаас сонсголоо хамгаалах, дүлийрэлтээс сэргийлэх талаар олон нийт, шуугиантай орчин; ажиллагсадын мэдлэг, дадал нэмэгдсэн байна;
- 4/ Төрөх насны болон жирэмсэн эмэгтэйчүүдийг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээнд, хүүхдийг дүлийрэлт, сонсгол бууралтад хүргэдэг халдварт өвчнүүдийн эсрэг дархлаажуулалтад бүрэн хамруулдаг болсон байна;
- 5/ Дүлийрэлт, сонсгол бууралтыг нярай үед нь эрт илрүүлэх талаар эрүүл мэндийн байгууллага, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний чадамж сайжирсан байна.
- 6/ Сонсголд нөлөөт эм, бэлдмэлийн хангамж, хэрэглээнд тавих хяналтын механизмтай болсон байна.
- 7.2. Стратегийн хоёрдугаар зорилтын хүрээнд:
- 1/ Дүлийрэлт, сонсгол бууралтаас сэргийлэх, тэдгээрийг эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх тусlamж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж эрүүл мэндийн тусlamжийн бүх шатлалд сайжирсан байна;
- 2/ Сонсгол бууралттай ба дүлий хүмүүст үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ сайжирч эмчилгээ, үйлчилгээг даатгалд хамруулах механизмтай болсон байна;
- 3/ Дүлийрэлт, сонсгол бууралтаас хамгаалах, эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх, нөхөн сэргээхэд шаардлагатай эм, хэрэгсэл, багаж, тоног төхөөрөмжийг импортлох үйл ажиллагаанд татварын хөнгөлөлт үзүүлдэг болж хангамж нь сайжирна;
- 4/ Сонсголын аппаратын хангамж, тохиргоо, засвар үйлчилгээ сайжирсан байна.

Найм. Стратегийн хяналт- шинжилгээ, үнэлгээ, шалгуур**ҮЗҮҮЛЭЛТ:**

- 8.1. Стратегийн хэрэгжилтийн явцын хяналт-шинжилгээ, үр дүнгийн үнэлгээг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцан бусад төрийн захиргааны болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөлтэй хамтран улсын хэмжээнд, орон нутагт аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар хариуцан гүйцэтгэнэ.
- 8.2. Стратегийн хүрээнд тавьсан зорилт, үйл ажиллагаатай уялдуулан дараах шалгуур үзүүлэлтээр үнэлнэ.

д/д	Үзүүлэлт	Он		
		2010 (суурь түвшин)	2014 (дунд хугацаанд)	2019 (хүрэх түвшин)
1	Чих, сонголын анхан шатны тусlamжийн талаарх сургалтад хамрагдсан сум, өрхийн эмч нарын эзлэх хувь	0	50%	100%
2	Чих, сонголын анхан шатны үзлэгийн баgажаар хангагдсан сум, өрхийн эмнэлгийн эзлэх хувь	0	50%	100%
3	Сонголын аппаратын хүртээмж	10%	40%	80%
4	Дүлийрэлт, сонгол бууралтад хүргэдэг дунд чихний архаг үрэвслийн тархалт	Түвшинг тогтооно	Тогтоосон түвшингээс 5%-иар буурна.	Тогтоосон түвшингээс 10%-иар буурна.
5	Сонгол бууралтын тархалт	Түвшинг тогтооно	Тогтоосон түвшингээс 2%-иар буурна.	Тогтоосон түвшингээс 5%-иар буурна.
6	Дүлийрэлтийн тархалт	Түвшинг тогтооно	Тогтоосон түвшингээс 2%-иар буурна.	Тогтоосон түвшингээс 5%-иар буурна.